

UTSATTE: Det rapporteres ukjent om tilfeller av voldtekt av jenter mellom 5 og 13 år i Liberia. Jenter blir tvunget til sex eller lurt til å bytte bort sex for å få gode karakterer eller andre goder de er avhengige av. FOTO: JUSTO CASAL

Liberias forlatte barn

Flyktningene er i ferd med å vende hjem til Liberia. Alene igjen i nabolandets leire sitter barna som har mistet hele familien sin.

AV LINDA MAY KALLESTEIN

[flyktninger] – Jeg stilte til valg fordi jeg er mor til fire, og jeg ville se våre barn smile igjen, sa Liberias president Ellen Johnson Sirleaf i sin tale til den amerikanske kongressen i mars 2006.

Men 17 år gamle liberiske Perry Kerkulah smiler fortsatt ikke, ett år etter at Johnson Sirleaf ble sverget inn som president 16. januar 2006. Perry har tilbrakt de siste fem årene i en flyktningleir i Guinea. Han er en av de mange som har mistet alt gjennom Liberias mangeårige borgerkriger, også familien sin. Som tusenvis av andre barn er han ikke bare en av taperne i krigstiden, han er også taperen i freden. Nå er han overlatt til seg selv.

– I forhold til alle de store utfordringer som Liberia nå står overfor, blir disse barns skjebne ansett som et forsvinnende lite problem, ifølge Justo Casal, som har jobbet for FNs Høykommissjonær for flyktninger i ulike flyktningleirer i Guinea.

Mange mindreårige barn kom bort fra sine foreldre og slektninger i kaoset under den siste borgerkrigen som brøt ut i Liberia i 2001. De fulgte strømmen av mennesker som flyktet fra skuddregnet og terrorregimet til den fryktede krigslederen Charles Taylor. Mange søkte ly i nabolandet Guinea.

I en alder av 13 år klarte Perry ved egen hjelp å flykte til tryggheten i en av leirene i Guinea. Enslige mindreårige som han må leve i fosterhjem hos andre flyktninger. Sosial-

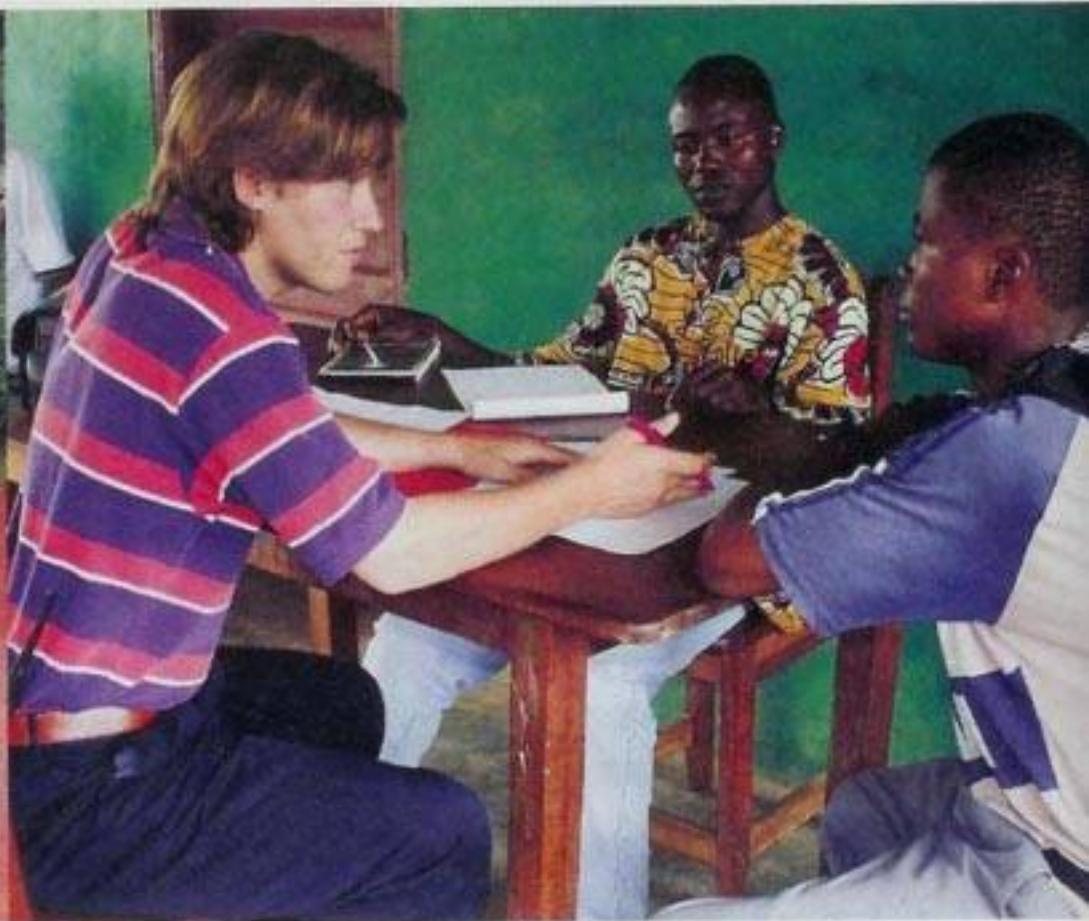
kuratorer følger opp disse barna på månedlig basis. Traumene som følge av krigen og tapet av foreldre slår ut forskjellig hos barna. Noen blir apatiske, mens andre reagerer med aggressiv atferd.

I mange tilfeller er fosterfamiliene selv dysfunksjonelle på grunn av alle påkjenningene de har gjennomgått. Egne barn blir prioritert foran fosterbarn. Det har ikke vært uvanlig at et barn har blitt omplassert flere ganger, fordi forholdet mellom fosterbarn og fosterfamilien ikke har fungert.

Uten egne slektninger til å ta vare på dem, blir mange av barna som hadde flyktet utnyttet. Noen blir tvunget ut i arbeid, andre satt til å tigge. Seksuelle overgrep er ikke uvanlig. ☺

JOBBER: Det hender de liberiske jentene i guineanske flyktningeleire tyr til prostitusjon for å finansiere skolegangen. Her fra Kola leir. FOTO: JUSTO CASAL

LETET: 17 år gamle Perry Kerkulah (t.h.) i Kola flyktningleir i Guinea forteller Justo Casal (t.v.) hvordan han hver uke etterlyser nytt om sin familie i Liberia. FOTO: JUSTO CASAL

Charles Taylor var president i Liberia fra 1997 til 2003, og en av de første statsledere som tvang barn til å bære våpen og delta aktivt i krigføringen. Over 15.000 opplevde å bli barnesoldater.

– De forhenværende soldatene er en av de store reelle truslene til den skjøre fredsprosessen i Liberia. Barnesoldatene mistet viktige år i forhold til skolegangen. Som et av flere tiltak for å få dem tilbakeført i samfunnet, tilbys de nå yrkesrettet opplæring og får betalt mens de går på skole, forteller han.

Frivillig tilbakevending

Det møysommelige arbeidet med å få flyktningene til å vende hjem til Liberia pågår fortsatt. Fortsatt er 230.000 liberiske flyktninger spredt rundt om i verden. De er avventende. Etter den første borgerkrigen, som varte fra 1989 til 1996, ble de lovet trygghet i sitt hjemland, bare for å oppleve at enda en borgerkrig brøt ut tre år senere. Men en rekke av vertslandene rundt Liberia begynner å bli utålmodige etter å sende flyktningene hjem igjen.

Nabolandet Guinea har etter hvert skaffet seg god erfaring i å drive leire for flyktninger fra Liberia. Fram til freden i Liberia for et år siden var flyktningene sikret tak over hodet, mat og tilgang til vann. Barn fikk skolegang og grunnleggende menneskerettigheter ble ivaretatt.

– Flyktningene var veldig fornøyde med tilbudet fra de guineanske myndighetene og internasjonale hjelpeorganisasjoner, forteller Casal.

For å oppmuntre til frivillig tilbakevending, begynte nedbyggingen av tilbudene i leirene. I løpet av året som har gått har matrasjonene til

flyktningene blitt atskillig forminsknet, og skoler for liberiske barn har blitt stengt.

– Disse barna har ingen ting å reise tilbake til, men Guinea har virkelig ikke noe å tilby dem. Justo Casal, FN

De eldste barna som ønsker å fortsette sin skolegang begynner på guineanske skoler. Til dette trenger de penger. Guttene skaffer gjerne midlene gjennom å selge sine rasjonskort, mens jentene prostituerer seg. En rekke av disse jentene har blitt gravide.

Gjenforening

Liberiske myndigheter har ikke kapasitet til å oppspore gjenlevende slektninger av barna som ble overlatt til seg selv og er avhengig av innsatsen til humanitære organisasjoner. De første flyktningstrømmene var kaotiske, men etter hvert kom et registreringssystem på plass i forhold til barn som kom alene til flyktningeleirene. Alt som kunne bidra til å identifisere barna og opplysninger knyttet til deres familier ble nedtegnet. Disse har vært uvurderlige i arbeidet med å oppspore foreldre og slektninger i hjemlandet i løpet av det siste året.

For mange barn har resultatet vært gjenforening med familie i Liberia. Hjelpeorganisasjonene frakter barna hjem og gir dem en startpakke med det aller nødvendigste. Hva som skjer med dem etterpå, kan ingen svare på.

– De får ingen hjelp til å bearbeide alt de har

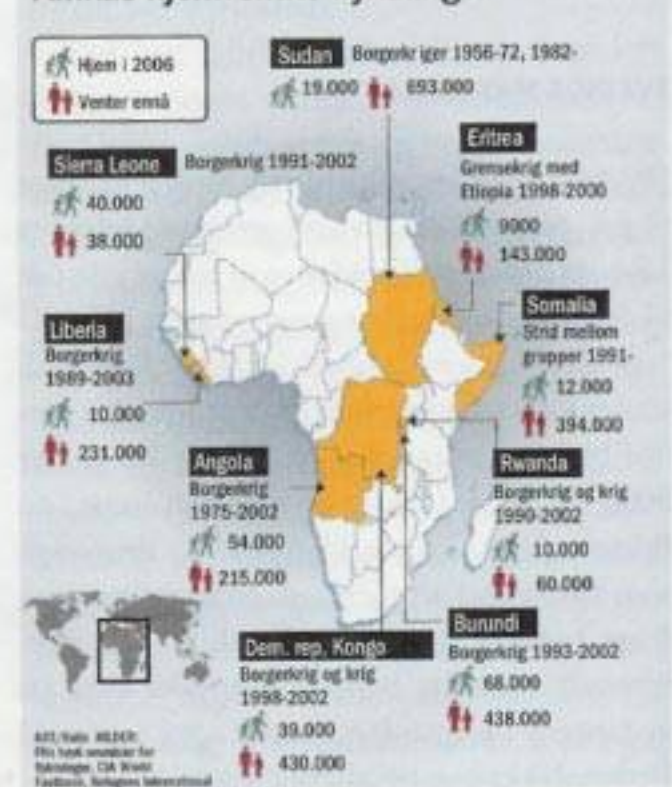
opplevd, traumene ved plutselig å stå helt alene i verden, alle barndomsårene som de tilbrakte i flyktningeleirene, sier Casal.

Dessverre er det ikke alltid slik at det lykkes hjelpeorganisasjonene å finne slektninger. Noen ganger er rett og slett hele slekten borte.

– Til å begynne med trodde jeg at det beste for disse barna ville være å bli værende igjen i Guinea. De har ingen ting å reise tilbake til, men Guinea har virkelig ikke noe å tilby dem. De vil alltid være utlendinger og vil alltid bli skjøvet bort til fordel for guineanske barn.

Risikoen for rusmisbruk, bruk av vold og selvmord er stor for barn som oppholder seg lenge i flyktningeleire.

Afrikas hjemvendte flyktninger

INGEN SKOLE: En tredjedel av alle skolene i Liberia er fortsatt stengt. Disse barna vasser så lenge. FOTO: JUSTO CASAL

– Deres selvfølelse smuldrer sakte, men sikkert bort, sier Casal.

Barnas rettigheter

Situasjonen i Guinea og i Liberia er ikke unik, hva angår barns situasjon i fredstiden som følger en krig.

– I FNs Barnekonvensjon fra 1989 framgår det klart at «barnets beste interesser» skal være retningsgivende for de tiltakene som settes i verk i forhold til dem, forteller Casal.

– Dette er likevel altfor diffust. Håndbøkene og retningslinjene som FN og andre hjelpeorganisasjoner bruker er ikke konkrete nok i forhold til barns særskilte behov i den spesielle situasjonen som fredstiden representerer.

– I forhold til alle de store utfordringene som Liberia nå står overfor, blir disse barnas skjebne ansett som et forsvinnende lite problem. Justo Casal, FN

Han mener barna, og i sær enslige mindreårige, ikke blir godt nok tatt vare på.

Flyktningen Perry Kerkulaks største drøm er å få seg en utdanning.

– To ganger i uka går Perry og hører om noen har nyheter om hans familie. Ellers gjør han ingen ting, sier Justo Casal. ■

post@nytid.no

– Det som Unicef er flink til, er PR om egen innsats. Justo Casal, FN

HJEM: Flyktninger fra leirene rundt Nzerekore i Guinea fraktes hjem til Lofa-fylket i Liberia med hjelp fra FNs høykomisjonær for flyktninger. FOTO: JUSTO CASAL

Liberia bygges opp igjen

For mange flyktninger fra Liberia er spørsmålet: Hva har de å dra hjem til? Hele infrastrukturen i landet er ødelagt.

– Jeg kunne ikke tro mine egne øyne, forteller FN-ansatte Justo Casal etter et besøk i Liberias største fylke Lofa County.

– Nesten alle jeg møtte der var tilbakevendte flyktninger. Fra 2002 og fram til freden var Lofa folketomt. De første som kom tilbake kom til et område som krigen hadde ødelagt totalt. De som vender tilbake nå, møter et område hvor det gradvis mest grunnleggende er i ferd med å komme på plass.

Et av president Ellen Johnson Sirleafs første løfter til velgerne var strøm. Bortsett fra de få stedene med private strømgeneratorer, fantes det ikke elektrisitet i landet i over 14 år. I juli 2006, et halvt år etter at hun tiltrådte som president, klarte hun å innfri løftet sitt.

Fortsatt gjenstår utrolig mye som må gjenoppbygges. Økonomien i landet er rasert. Fattigdom og arbeidsledighet råder. I tillegg kommer den fysiske infrastrukturen som må på plass.

Sykehusene og helseklinikkene tilbyr gratis helseomsorg, men det er fortsatt bare en håndfull kvalifiserte helsearbeidere i hele landet. Korrupsjon er et annet problem. Noen ser sitt snitt til å forlange uoffisiell betaling for tjenestene som skal være gratis. Skoler finnes, men de er overfylte og mangler det mest grunnleggende. Ikke finnes det nok benker og pultler. Skolemateriell og bøker finnes det også lite av.

– Enkelte internasjonale hjelpeorganisasjoner bidrar. Barn får gratis vaksinasjoner og skolene får

noen av sine behov dekket, forteller Casal.

Han legger likevel ikke skjul på den etter hans mening berettigete kritikken mot FN-organisasjoner som Unicef.

– Den alminnelige oppfatningen er at det som Unicef er flink til, er PR om egen innsats. Ja visst gir de, men hva hjelper det å gi 200 skolebenker når behovet er 2000, spør Casal.

Ifølge Casal bidrar hjelpeorganisasjonene ikke bare med for lite, de trekker seg ut altfor tidlig. Myndighetene i Liberia står overfor store utfordringer med å få landet på beina igjen. I denne prosessen trenger de all den hjelpen de kan få fra det internasjonale samfunnet. Om ikke, er faren stor for at de svakeste blir enda mer sårbare. Dette gjelder spesielt barna.

– Når arbeidsledigheten er på 85 prosent, hvem bryr seg da om kvaliteten på skolene.

FEIRER: Ellen Johnson-Sirleaf har vært Liberias president i et år. FOTO: C. HERWIG, REUTERS/SCANPIX